

OCENA PROFITABILNOSTI PREDUZEĆA DIJAMANT D.O.O. ZRENJANIN – PROBLEMI U POSLOVANJU

ASSESSMENT OF THE PROFITABILITY OF DIJAMANT ZRENJANIN – BUSINESS CHALLENGES

Milica Ivić, Minja Bolesnikov, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – INŽENJERSKI MENADŽMENT

Kratak sadržaj: *Istraživanje je usmereno na procenu finansijske stabilnosti i profitabilnosti preduzeća Dijamant d.o.o. Zrenjanin putem finansijske i racio analize za period 2021-2023. godine. Istraživanje je opovrgnulo postavljenu hipotezu istraživanja da je poslovanje preduzeća finansijski stabilno, odnosno poslovanje preduzeća nije bilo likvidno i profitabilno u 2023. godini, što ističe probleme u poslovanju. Preporuka za menadžment preduzeća jeste da se fokusira na unapređenje likvidnosti kroz efikasno upravljanje zalihama, potraživanjima, obavezama i troškovima, uz identifikaciju novih izvora prihoda, odnosno kroz rast prihoda od prodaje.*

Ključne reči- *profitabilnost, finansijska stabilnost, racio analiza, finansijska analiza, Dijamant d.o.o. Zrenjanin.*

Abstract: *The research is focused on assessing the financial stability and profitability of the company Dijamant d.o.o. Zrenjanin through financial and ratio analysis for the period 2021-2023. The research disproved the hypothesis that the company's operations are financially stable, as the company was neither liquid nor profitable in 2023, highlighting operational issues. The recommendation for the company's management is to focus on improving liquidity through efficient management of inventories, receivables, liabilities, and costs, while identifying new revenue sources, specifically through increased sales revenue.*

Keywords: *profitability, financial stability, ratio analysis, financial analysis, Dijamant Zrenjanin.*

1. UVOD

Analiza finansijskih izveštaja ili finansijska analiza je deo poslovne analize, koja procenjuje perspektive i rizike preduzeća radi donošenja poslovnih odluka [11]. Finansijska analiza predstavlja, u osnovi, racio - analizu. Odnos jedne bilansne pozicije prema drugoj, izražen u prosto matematičkoj formuli, naziva se racio [9]. Finansijska analiza podrazumeva upotrebu finansijskih izveštaja kako bi se analizirali finansijski položaj i performanse preduzeća, te procenila buduća finansijska efikasnost. Finansijska analiza usmerava se ka proceni ključnih aspekata poslovanja, uključujući buduće mogućnosti preduzeća i njegove resurse za uspeh i rast. Fokus je na proceni sposobnosti preduzeća da investira u nove projekte i održava profitabilnost, kao i na proceni

buduće zarade. U analizi se posebna pažnja posvećuje pokazateljima poslovanja koji pomažu menadžmentu da identifikuje neophodne korake za poboljšanje poslovanja. Na osnovu tih procena, donose se strateške odluke kako bi se osigurala stabilna finansijska pozicija preduzeća.

2. FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE PREDUZEĆA U REPUBLICI SRBIJI

2.1. Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja

Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja (MSFI) primenjuju se u preko 90 zemalja, a donosi ih Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASCF). U Srbiji, MSFI su obavezni za velika i srednja pravna lica, matična pravna lica sa konsolidovanim izveštajima, i izdavaoce hartija od vrednosti [14]. Globalizacija je učinila međunarodne računovodstvene standarde neophodnim za harmonizovano finansijsko izveštavanje [8]. MSFI čine bazu: za sastavljanje kvalitetnijih finansijskih izveštaja, za pouzdaniju nezavisnu reviziju finansijskih izveštaja i za razvoj dobre računovodstvene prakse [2].

2.2. Finansijsko izveštavanje u Republici Srbiji

Poslovanje privrednog subjekta zavisi od računovodstvenih informacija, koje se evidentiraju u finansijskim izveštajima. Računovodstvo prikuplja i obrađuje finansijske podatke, a finansijski izveštaji služe za informisanje korisnika o finansijskom položaju i uspešnosti poslovanja preduzeća [1]. Finansijski izveštaji pružaju uvid u imovinu, obaveze, kapital, prihode, rashode, tokove gotovine. Informacije moraju biti pouzdane i razumljive korisnicima [13]. Prema Zakonu, finansijski izveštaji uključuju [14]:

- Bilans stanja,
- Bilans uspeha,
- Izveštaj o novčanim tokovima,
- Izveštaj o promenama na kapitalu,
- Izveštaj o ostalom rezultatu i
- Napomene uz finansijske izveštaje.

3. POJAM I TEHNIKE RADA FINANSIJSKE ANALIZE

3.1. Pojam poslovne i finansijske analize

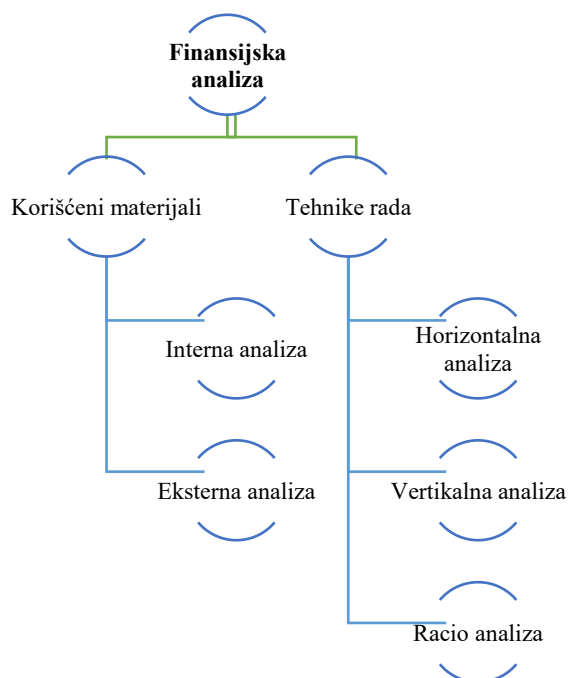
Finansijska analiza deo je poslovne analize. Cilj poslovne analize je da unapredi donošenje poslovnih odluka

procenom dostupnih informacija o finansijskom stanju preduzeća, njegovom menadžmentu, planovima, strategijama i poslovnom okruženju. Poslovna analiza se koristi u različitim oblicima i ima ključnu ulogu u odlukama analitičara hartija od vrednosti, investicionih savetnika, menadžera fondova, investicionih bankara, kreditnih ocenjivača, korporativnih bankara i individualnih investitora [11]. Razlikuje se više vrsta poslovne analize kao što je kreditna analiza, analiza kapitala, tržišna analiza, dok se u ovom radu pažnja upravo posvećuje finansijskoj analizi.

Finansijska analiza podrazumeva upotrebu finansijskih izveštaja kako bi se analizirali finansijski položaj i performanse preduzeća, te procenila buduća finansijska efikasnost. Finansijska analiza se sastoji od tri osnovne oblasti [11]: analize profitabilnosti, analize rizika i analize izvora i upotrebe sredstava.

3.2. Tehnike rada finansijske analize

Finansijski pokazatelji su jedni od rezultata analize finansijskih izveštaja. Analiza finansijskih performansi može da se klasifikuje u različite kategorije na osnovu korišćenih materijala i režima rada prikazanih na slici 1:

Slika 2. Korišćeni materijali i tehnike rada finansijske analize [3]

3.3. Uloga i pristup efikasnoj finansijskoj analizi

Poslovna i finansijska analiza imaju važnu ulogu u raznim kontekstima, uključujući menadžment, merđžere i akvizicije, finansijski menadžment i regulatorni nadzor [11]. Menadžeri koriste ove analize kako bi doneli strateške odluke, poboljšali operativnu efikasnost i upravljali rizicima. Analize se primenjuju i u proceni vrednosti tokom spajanja i akvizicija, kao i u proceni uticaja finansijskih odluka na profitabilnost preduzeća. Sindikati i kupci takođe koriste finansijsku analizu za pregovore i procenu profitabilnosti dobavljača. Efikasna analiza finansijskih izveštaja uključuje procenu

industrijskih karakteristika, strategija preduzeća, procenu informacija iz izveštaja, analizu trenutne profitabilnosti, pripremu projektovanih izveštaja i konačnu procenu vrednosti preduzeća [12].

4. POKAZATELJI USPEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA

U savremenom poslovanju, pokazatelji uspešnosti poslovanja služe za procenu finansijskog zdravlja (efikasnosti poslovanja) preduzeća. Analiza pokazatelja je koristan alat za poređenje preduzeća različitih veličina i stilova upravljanja. Može kvantifikovati efikasnost poslovanja, profitabilnost i sposobnost preduzeća da izmiruje svoje finansijske obaveze [15].

4.1. Pokazatelj profitabilnosti

Profitabilnost je merilo kojim poslovni ljudi mogu proceniti svoje uspehe [4]:

$$\text{Profit} = \text{Prihod} - \text{Troškovi}$$

ili

$$\text{Profitna stopa} = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Ukupni prihodi}}$$

Pokazatelji profitabilnosti su takvi finansijski pokazatelji koje analitičari i investitori koriste da bi merili i procenili sposobnost kompanije da generiše prihod (profit) u odnosu na prihode, imovinu, operativne troškove i kapital akcionara tokom određenog vremenskog perioda. Ovi pokazatelji pokazuju koliko efikasno kompanija koristi svoju imovinu za stvaranje profita i vrednosti za akcionare.

Pokazatelji prinosa predstavljaju sposobnost preduzeća da generiše prinos za svoje akcionare [15]:

1. Prinos na kapital (ROE)
2. Prinos na imovinu (ROA)
3. Prinos na angažovani kapital (ROCE)

Marginalni pokazatelji koji pokazuju sposobnost preduzeća da pretvori prodaju u profit na različitim nivoima [15]:

1. Bruto marža
2. Operativna marža
3. Neto profitna marža

4.2. Pokazatelj likvidnosti

Pokazatelji likvidnosti analiziraju sposobnost preduzeća da plati svoje tekuće obaveze kako dospevaju, kao i dugoročne obaveze kada postanu tekuće. Drugim rečima, ovi pokazatelji pokazuju nivo gotovine u preduzeću i sposobnost da se druga imovina pretvori u gotovinu radi otplate obaveza i drugih tekućih obaveza.

Formula za proračun tekuće likvidnosti je [6]:

$$\text{Tekuća lividnost} = \frac{\text{Obrtna imovina}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Formula za proračun brzog pokazatelja ili acid tekst je sledeća [6]:

$$\text{Brzi racio} = \frac{\text{gotovina, ekvivalenti got. i potraživanja}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Formula za proračun trenutne likvidnosti je [6]:

$$\text{Trenutna likvidnost} = \frac{\text{gotovina i ekvivalenti gotovine}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

4.3. Pokazatelj solventnosti i zaduženosti

Pokazatelji solventnosti, poznati i kao pokazatelji zaduženosti, mere sposobnost preduzeća da dugoročno održava poslovanje upoređivanjem nivoa duga sa kapitalom, imovinom i zaradom [10].

1. Najčešći pokazatelj solventnosti je *odnos duga i kapitala* (eng. Debt to Equity Ratio). Formula za izračunavanje je [6]:

$$\text{Odnos duga i kapitala} = \frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Ukupan kapital}}$$

2. *Odnos kapitala*. Formula za izračunavanje je [6]:

$$\text{Odnos kapitala} = \frac{\text{Ukupan kapital}}{\text{Ukupna imovina}}$$

3. *Odnos zaduženosti* (eng. Debt Ratio) je pokazatelj solventnosti. Formula [6]:

$$\text{Odnos zaduženosti} = \frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Ukupna imovina}}$$

4.4. Pokazatelj aktivnosti

Pokazatelji efikasnosti, poznati i kao pokazatelji aktivnosti, mere koliko dobro preduzeća koriste svoju imovinu za generisanje prihoda [6]. Ključni pokazatelji obrta su sledeći:

Pokazatelj obrta fiksne (stalne) imovine [1]:

$$\text{Koeficijent obrta stalne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna stalna imovina}}$$

Pokazatelj obrta obrtne imovine [1]:

$$\text{Koeficijent obrta obrtne imovine} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna obrtna imovina}}$$

Pokazatelj obrta zaliha [1]:

$$\text{Koeficijent obrta zaliha} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečne zalihe}}$$

Pokazatelj obrta potraživanja [1]:

$$\text{Koeficijent obrta potraživanja} = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\text{prosečna potraživanja}}$$

4.5. Pokazatelj ekonomičnosti

Princip ekonomičnosti je ključni aspekt poslovanja koji naglašava efikasno korišćenje resursa poput radne snage, sredstava za rad i materijala radi postizanja maksimalne

produktivnosti i kvaliteta uz minimalne troškove [5]. Pokazatelj ekonomičnosti izračunava se na sledeći način [5]:

$$\text{Ekonomičnost} = \frac{\text{Ukupni prihodi}}{\text{Ukupni rashodi}}$$

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja proizašao je iz potrebe da se utvrdi finansijska stabilnost i efikasnost poslovanja proizvodnog preduzeća Dijaman d.o.o. Zrenjanin nakon što je akvizirano od strane Fortenova Grupe (prethodni vlasnik je bio Agrokori iz Hrvatske). Posebna pažnja biće posvećena domaćim faktorima koji utiču na likvidnost, profitabilnost i zaduženost preduzeća, kao i uticaju unutrašnjih i spoljnih faktora na dugoročnu finansijsku održivost preduzeća.

5.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja su finansijski izveštaji preduzeća Dijaman d.o.o. Zrenjanin. Finansijski izveštaji proizvodnog preduzeća Dijaman d.o.o. Zrenjanin čine osnovu istraživanja, posebno: bilans stanja na dan 31. decembar 2023. godine, bilans uspeha i izveštaj o novčanim tokovima. U tom kontekstu, ovi podaci će biti obrađeni putem analize racio pokazatelja, koja će pružiti detaljne informacije o finansijskoj stabilnosti analiziranog preduzeća i opravdati ocenu profitabilnosti u posmatranom periodu.

5.3. Ciljevi istraživanja

Cilj istraživanja je da se sprovede detaljna finansijska analiza poslovanja preduzeća Dijaman d.o.o. Zrenjanin za period 2021-2023. godine, sa posebnim fokusom na procenu profitabilnosti i identifikaciju glavnih problema u poslovanju. Korišćenjem racio pokazatelja, analiziraće se likvidnost, zaduženost, solventnost, ekonomičnost i profitabilnost preduzeća. Istraživanje će takođe obuhvatiti identifikaciju faktora koji utiču na finansijsku stabilnost i pružiti zaključke o efikasnosti poslovanja. Na osnovu tih rezultata, cilj je pružiti sveobuhvatnu ocenu stabilnosti poslovanja preduzeća i identifikovati ključne probleme radi budućeg strateškog planiranja.

5.4. Hipoteze

Na osnovu postavljenog predmeta i cilja istraživanja u radu se pošlo od sledeće glavne hipoteze istraživanja:

H0: Poslovanje preduzeća Dijaman d.o.o. Zrenjanin je finansijski stabilno.

Iz glavne hipoteze proizlaze sledeće pomoćne hipoteze:

H1: Preduzeće Dijaman d.o.o. Zrenjanin je likvidno.

H2: Preduzeće Dijaman d.o.o. Zrenjanin nije zaduženo.

H3: Poslovanje preduzeća Dijaman d.o.o. je ekonomično.

H4: Preduzeće Dijaman d.o.o. Zrenjanin je profitabilno.

5.5. Metode istraživanja

Metode istraživanja uključuju kvalitativnu i kvantitativnu analizu finansijskih izveštaja kompanije Dijamant d.o.o. Zrenjanin. Primena studije slučaja obuhvata detaljnu finansijsku analizu preduzeća. Kvantitativna analiza sprovedena je putem matematičkih metoda racio analize, kojom se iskazuju finansijski rezultati i stabilnost preduzeća i ukazuje na ključne probleme u poslovanju. Primene statističke metode uključuju:

- Prikupljanje i klasifikaciju finansijskih podataka.
- Obradu i analizu podataka u programu Excel radi utvrđivanja odnosa između različitih finansijskih pokazatelja.
- Interpretaciju dobijenih rezultata u cilju procene finansijske stabilnosti i ocene efikasnosti poslovanja preduzeća.

5.6. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja obuhvata finansijske izveštaje proizvodnog preduzeća Dijamant d.o.o. Zrenjanin za period 2021-2023. godine. Odabir ovog vremenskog perioda omogućava praćenje trendova u finansijskim pokazateljima, uz poseban fokus na njihovu promenu u kontekstu globalnih i lokalnih ekonomskih uticaja. Podatke za istraživanje pruža Agencija za privredne registre Republike Srbije, što obezbeđuje pouzdanost i validnost korišćenih informacija.

6. DISKUSIJA REZULTATA

Analiza finansijske stabilnosti preduzeća Dijamant d.o.o. pokazala je da poslovanje nije finansijski stabilno niti likvidno, zbog čega su hipoteze H0 i H1 odbačene. Hipoteza H2 je potvrđena, jer preduzeće ima više kapitala nego duga. H3 je delimično prihvaćena zbog izazova u upravljanju prihodima i rashodima, dok je H4 odbačena jer je u 2023. godini ostvaren gubitak.

7. ZAKLJUČAK

Jedan od osnovnih ciljeva koji može biti koristan menadžmentu preduzeća ili njegovim vlasnicima (investitorima), kao i drugim zainteresovanim stranama, je procena stepena uspešnosti koji je postiglo preduzeće, a tu dolazi do izražaja finansijska analiza. Cilj ovog istraživanja bio je procena uspešnosti preduzeća Dijamant d.o.o. Zrenjanin kroz finansijsku analizu, koja je otkrila značajne probleme u upravljanju finansijama, posebno u 2023. godini. Preduzeće je imalo dobre performanse u 2021. i 2022. godini, ali je tokom 2023. godine suočeno sa izazovima likvidnosti, profitabilnosti i stabilnosti poslovanja. Analiza pokazatelja likvidnosti ukazuje na nedovoljna sredstva za pokriće tekućih obaveza, što je otežalo operativno poslovanje. Takođe, preduzeće nije održalo finansijsku ravnotežu, a ukupni rashodi su premašili ukupne prihode. Preduzeće nije bilo profitabilno u 2023. godini, što se može pripisati neefikasnim poslovnim modelima. Preporučuje se usmeravanje menadžmenta na rešavanje problema likvidnosti kroz adekvatno upravljanje zalihama, potraživanjima i obavezama, kao i smanjenje poslovnih rashoda i identifikaciju novih izvora prihoda. Doprinos istraživanja

ogleda se u identifikaciji glavnih finansijskih problema i oceni profitabilnosti, uz preporuku za komparativnu analizu sa sličnim preduzećima kako bi se unapredile poslovene performanse.

8. LITERATURA

- [1] Andrić, M., Rodić, J., Vukelić, G., Vuković, B., (2017) *Analiza finansijskih izveštaja*. Novi Sad: Ekonomski fakultet.
- [2] Dmitrović Šaponja Lj., Petković Đ., Jakšić D., (2007) *Računovodstvo*, Subotica: Ekonomski fakultet.
- [3] Dragić Jelušić, Z., Gligorić, Č. (2016) *Finansijska analiza i revizija*. Beograd: Beogradska poslovna škola-Visoka škola strukovnih studija.
- [4] Fridson, M., Alvarez, F. (2022) *Financial Statement Analysis*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- [5] Kisić, S., Perović Jovanović, M. (2005) *Ekonomika preduzeća*. Beograd: Beogradska poslovna škola.
- [6] Lessambo, F. (2022) *Financial Statements Analysis, Reporting and Valuation*, New York: Palgrave.
- [7] Malinić, D. Milićević, V. Stevanović, N. (2012) *Upravljačko računovodstvo*, Beograd: Ekonomski fakultet.
- [8] Malinić, S., Todosijević Lazović, S. (2013) *Finansijsko računovodstvo*. Priština: Ekonomski fakultet.
- [9] Perović, V., Nerandžić, B. (2015) *Poslovne finansije: finansije za menadžere*. Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka.
- [10] Sari, L. & Pratiwi, A. (2023) *Analysis of Solvency Ratio, Activity Ratio and Liquidity Ratio in PT*. Indocement Tungal Perkasa, Tbk. *Balance Jurnal Ekonomi*, (19)2, 236-248.
- [11] Subramanyam, K. (2014) *Financial statement analysis*, New York: McGraw-Hill Education.
- [12] Wahlen, J., Baginski, S., Bradshaw, M. (2022) *Financial Reporting, Financial Statement Analysis, and Valuation - A Strategic Perspective*, Boston: Cengage.
- [13] Žager, K., i ostali (2008) *Analiza finansijskih izveštaja*. Zagreb: Masmedia d.o.o
- [14] Zakon o računovodstvu, „Sl. glasnik RS“, br. 73/2019 i 44/2021 - dr. zakon
- [15] Corporate Finance Institute, Financial Ratios, <https://corporatefinanceinstitute.com/assets/CFI-Financial-Ratios-Cheat-Sheet-eBook.pdf>, 10.10.2024.

Kratka biografija:

Milica Ivić (rođena 11. 11. 1980. u Vrbasu) diplomirani je ekonomista i direktor ekspoziture NLB Komercijalna banka u Vrbasu. U bankarskom sektoru radi od 2005. godine i kontinuirano ulaže u svoje profesionalno usavršavanje.